

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення практичних занять з навчальної дисципліни
«Управлінський облік»
для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
денної та заочної форми навчання

КИЇВ 2021

Методичні рекомендації до проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Управлінський облік» для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної та заочної форми навчання/ Розробник: д.е.н., доцент Зоріна О.А. – Київ: НАСООА, 2021. - 21 с.

Рецензенти:

Тарасова Т.О. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та обліку Харківського державного університету харчування та торгівлі.

Пантелеєв В.П. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Методичні рекомендації підготовлено відповідно до програми дисципліни «Управлінський облік».

Рекомендовано до електронного друку.

Затверджено на засіданні кафедри

обліку та оподаткування

Протокол № __ від 22.06.2021 р.

Розглянуто на Вченій раді

обліково – статистичного факультету

Протокол № ___ від 23.06.2021 р.

ВСТУП

Основою процесів підготовки, прийняття і реалізації управлінських рішень є інформація про внутрішній стан економічної системи, її зовнішнє середовище, а також управлінські дії та їх наслідки. Від об'єктивності, повноти та достовірності цієї інформації, а також вміння користуватися нею значною мірою залежить ефективність управління і відповідно результативність діяльності підприємства. Однією із основних складових частин інформаційної системи підприємства, що забезпечує керівників різних рівнів даними для прийняття управлінських рішень, є управлінський облік.

Управлінський облік у загальному розумінні є сферою знань і сферою діяльності, що пов'язана з формуванням і використанням економічної інформації для управління всередині господарюючого суб'єкта. Управлінський облік через систему оперативного планування контролю й обліку окремих видів діяльності впливає на кінцевий результат – прибуток. Його метою є допомога керівникам у розробці і прийнятті управлінських рішень. Цілі управлінського обліку визначається цілями управління і можуть змінюватися за рішенням адміністрації залежно від інтересів і цілей, поставлених перед керівниками.

Мета: формування у майбутніх спеціалістів теоретичних знань і практичних навиків з організації та методики бухгалтерського управлінського обліку підприємницької діяльності, використання облікової інформації для прийняття управлінських рішень.

Завдання: формування знань про зміст управлінського обліку, його принципах і призначенні; засвоєння теоретичних основ визначення витрат і результатів виробничої діяльності підприємств; обліку витрат виробництва і збуту за видами, місцями формування і об'єктами калькулювання; вивчення порядку реєстрації, обробки, аналізу, передачі облікової інформацію у тому вигляді, що відповідає вимогам управлінського персоналу; вивчення сучасних систем виробничого обліку, стандарт-косту, нормативного методу обліку витрат, директ-костингу і особливостей їх застосування на підприємствах

різних галузей економіки; використання інформації управлінського обліку для прийняття управлінських рішень і оцінки їх ефективності.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни «Управлінський облік» базується на загальних знаннях економічної теорії, макро- і мікроекономіки, бухгалтерського обліку, аналізу господарської діяльності.

Після опанування курсу «Управлінський облік» студент повинен:

знати:

- сутність, особливості і критерії бухгалтерського управлінського обліку, загальні принципи його побудови;
- методи і способи організації обліку стану і використання ресурсів підприємства з метою управління господарськими процесами і результатами діяльності;
- систему збору, обробки і підготовки інформації по підприємству і його внутрішніх підрозділах;
- проблеми, які вирішують бухгалтери-аналітики в процесі формування інформації, корисної для прийняття управлінських рішень.

вміти:

- використовувати систему знань про принципи бухгалтерського управлінського обліку для систематизації даних про виробничі витрати, оцінку собівартості готової продукції і визначення прибутку;
- вирішувати на прикладі конкретних ситуацій проблеми оцінки ефективності виробництва і збуту нових виробів, робіт, послуг, виміру обсягу і асортименту продукції, капітальних вкладень, управління витратами.

1 ФУНКЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Завдання для практичного заняття 1:

1 Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Суть зв'язку між бухгалтерською інформацією та управлінською.
2. Взаємозалежність груп користувачів бухгалтерською та управлінською інформацією.
3. Сутність управлінського обліку на підприємстві.

2 Складіть порівняльну таблицю, використовуючи лекційний матеріал до заняття 1.

Що порівнюється?	Фінансовий облік	Управлінський облік
1. Основні споживачі інформації		
2. Ступінь надійності		
3. Використовувані вимірювачі		
4. Основний об'єкт обліку		
5. Угрупування витрат		
6. Періодичність складання звітності		
7. Відношення часу до інформації		
8. Об'єми		

інформації		
9. Обов'язковість ведення обліку		
10. Ступінь відповідальності		

Самостійна вправа. Для виконання самостійної вправи необхідно обрати промислове підприємство будь-якого сектору України. Визначити структуру підприємства, навести основні центри виникнення витрат підприємства. Побудувати схему документообігу на досліджуваному підприємстві в електронному вигляді на форматі А4 та роздрукувати.

2 ПОВЕДІНКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ

Завдання для практичного заняття 2:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

- 1) Функція витрат та мета визначення функції витрат на підприємстві.
- 2) Наведіть класифікацію витрат підприємства з прикладами
- 3) Навіщо на підприємстві необхідно класифікувати витрати
- 4) Перспективи розвитку управлінського обліку на підприємстві.
- 5) Закордонний досвід організації управлінського обліку на підприємстві.

2. Складіть глосарій термінів: витрати; основні витрати; об'єкт витрат; прямі витрати на оплату праці; виробничі накладні витрати, управлінська звітність, функція витрат.

3. Практичні вправи:

Практична вправа 1. Визначте, які з нижченаведених витрат належать до постійних або змінних:

1. заробітна плата охоронця; 2. амортизація обладнання прямолінійним методом; 3. амортизація обладнання виробничим методом; 4. пряма зарплата; 5. прямі матеріали; 6. оренда; 7. електроенергія; 8. зарплата бухгалтера; 9. зарплата верстатника; 10. зарплата водія таксі.

Практична вправа 2. Для кожної з наведених статей визначити, вони є витратами періоду чи продукції:

1. амортизація будівельного складу; 2. амортизація трактора у колгоспі; 3. зарплата пілотів в аеропорту; 4. зарплата диспетчер в таксі; 5. витрати на придбання хмелю для виробництва пива. 6. витрати на придбання етилового спирту; 7. зарплата охоронців в університеті; 8. витрати університету на оплату комунальних послуг; 9. зарплата директора підприємства; 10. придбання заліза для виробництва дерев'яних столів.

Практична вправа 3. Підприємство виробляє кріплення з заліза. Впродовж місяця підприємство понесло наступні витрати:

Зарплата, грн	Матеріали, грн
Керівник – 6 000	Залізо – 3 000
Бухгалтер – 4 600	Мідь – 1 200
Фрезерувальник – 3 000	Запасні частини – 1 500

Визначити прямі витрати підприємства

Практична вправа 4. Виробничі витрати підприємства складають, грн:

Прямі матеріали	20 000
Пряма заробітна плата	12 000
Інші прямі витрати	2 000
Витрати електроенергії	21 000
Заробітна плата бухгалтера	4 200

Визначити суму основних витрат

Практична вправа 5. Запас готової продукції на початок квітня становить 10 000 грн. Упродовж звітнього періоду витрати підприємства становлять:

Заробітна плата робітників основного виробництва	50 000
Прямі матеріали	10 000
Амортизація верстатів	12 000
Витрати на рекламу	4 000
Заробітна плата охоронців	5 000
Заробітна плата водіїв	6 000

Собівартість реалізованої продукції становить 50 000 грн. Визначити запас готової продукції на кінець звітнього періоду

Практична вправа 6. Загальні витрати підприємства на виробництво 18 000 одиниць продукції становили 360 000 грн (змінні витрати на одиницю складають 5 грн).

Визначити витрати підприємства на виробництво 20 000 одиниць продукцію

Практична вправа 7. Загальні витрати на виробництво 7 000 одиниць продукції становили 99 000 (змінні 49 000 грн)

Визначити загальні витрати на виробництво 5 000 одиниць

Практична вправа 8. Витрати дошкільного дитячого закладу залежать від кількості дітей. Є така інформація:

Кількість дітей	Дохід, грн	Витрати, грн
120	60 000	20 000
150	80 000	40 000
170	90 000	55 000

188	98 000	70 000
190	100 000	72 000
191	102 000	73 000

Визначити маржинальні витрати та маржинальний дохід у разі набору 191 малюка

Практична вправа 9. Витрати контакт-центру «Simply Contact» складають:

-Абонентська плата 1 200 грн; - Вартість кожного дзвінка 0,4 грн.

В березні місяці було зроблено 5 600 дзвінків, в квітні 6 200 дзвінка.

Необхідно:

-Розрахувати витрати контакт центру на користування телефону в березні та квітні;

-Розрахувати витрати на 1(один) дзвінок в березні та квітні;

-Визначити маржинальні витрати на 1 додатковий дзвінок в березні та квітні;

Практична вправа 10. Витрати підприємства за перше півріччя складають:

Місяць	Кількість копій	Загальні витрати, грн
січень	1 500	1 600
лютий	2 000	2 000
березень	3 000	2 500
квітень	4 000	3 000
травень	8 000	5 000
червень	5 000	4 000

Визначити функцію витрат підприємства методом вищої – нижчої точки.

Практична вправа 11. Оплата праці робітника здійснюється у розмірі 30 грн на годину. Понаднормові витрати годин праці виплачуються у потрійному розмірі. Робітник по плану відпрацює 40 годин на тиждень. Відпрацював 46 годин на тиждень.

Визначити суму прямих витрат на оплату праці та суму заробітної плати

Практична вправа 12. Залишки матеріалу на початок жовтня становили 200 кг по 3 у.о. за кілограм. Закупівлі матеріалу за жовтень склали:

5-е жовтня - 100 кг по 3,2 у.о. за кілограм;

12-е жовтня - 150 кг по 3,4 у.о. за кілограм;

24-е жовтня - 250 кг по 3,5 у.о. за кілограм.

Всього було використано у виробництві за жовтень 450 кг матеріалів. Списання матеріалів компанія враховує методом ФІФО.

Чому дорівнює вартість матеріалів, використаних на виробництво продукції в минулому періоді?

3 ОБЛІК ВИТРАТ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Завдання до практичного заняття 3:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

- 1) Принципи функціонування системи обліку на підприємстві.
- 2) Центри виникнення витрат на підприємстві.
- 3) Функціонування центрів доходів, витрат, прибутку, інвестицій

2. Вправи для виконання

Вправа для виконання 1. Підприємство виготовило продукцію, на виробництво якої було витрачено матеріалів 5 м² вартістю 12 грн за одиницю. Упродовж періоду виготовлено 1000 од. продукції, а фактичні матеріальні витрати становили 5 200 м² загальною вартістю 60 400 грн.

Визначити відхилення матеріальних витрат.

Практична вправа 2. Наведіть приклад, хто саме на підприємстві може відповідати за центр відповідальності (інвестицій, доходу, витрат, прибутку).

Практична вправа 3. Маржа становить 50%. Оборотність активів 8000 грн. Чистий операційний прибуток 3 700 грн. Витрати 1 200 грн.
Визначити показник ROI.

4 СИСТЕМА ТА МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ

Завдання для практичного заняття 4:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

- 1) Процес калькулювання на підприємстві
- 2) Методи калькулювання продукції
- 3) Порядок складання плану витрат підрозділу підприємства

2. **Складіть глосарій термінів:** калькуляція, маринальний дохід, операційний прибуток, система виробничого обліку, об'єкт витрат.

3. Вправи для виконання.

Вправа для виконання 1. Компанія виготовляє продукцію шляхом послідовної обробки в двох підрозділах. Є така інформація про діяльність компанії за звітний період:

	Підрозділ 1	Підрозділ 2
Виробничі накладні витрати	20 000	50 000
Відпрацьовані праце-годинник	10 000	5 000
Відпрацьовані машино-години	7 500	12 500
Матеріали	2 000	5 000

Визначити: На виробництво замовлення № 307 в підрозділі 1 було витрачено 10 праце-годин, а підрозділі 2 - 15 машино-годин. Для розподілу виробничих

накладних витрат компанія застосовує окремі цехові ставки. Яка сума виробничих накладних витрат буде віднесена на замовлення № 307?

Вправа для виконання 2. Загальновиробничі витрати підприємства складають 240 000 грн при виробництві трьох виробів. А – 120 од.; Б – 240 од.; В – 400 од. Кожний вид продукції потребує обробки відповідно; 7, 12, 15 машино-годин. Прямі витрати праці на одиницю дорівнюють: А 75 грн, Б 40 грн, В 56 грн. У разі використання машино-годин, як бази розподілу.

Визначити витрати на одиницю виробу Б.

Вправа для виконання 3. Витрати на виробництво 6 000 одиниць продукції за місяць включають: прямі матеріальні витрати 24 000 грн; прямі витрати на оплату праці 120 000 грн; інші витрати 2 000 грн; змінні загальновиробничі витрати 140 000 грн; постійні загальновиробничі витрати 180 000 грн. Запас готової продукції на кінець місяця складає 1250 одиниць.

Визначити суму змінних та повних витрат.

Вправа для виконання 4. Підприємство виробляє три види готової продукції. Продукція А – вироблено 236 од., ступінь готовності 40 %. Продукція Б – вироблено 200 од., ступінь готовності 50 %. Продукція В – вироблено 120 од., ступінь готовності 100 %.

Визначити загальну кількість готової продукції на підприємстві.

Вправа для виконання 5. Визначити суму маржинального доходу, якщо відомо наступне:

Дохід від реалізації	120 000 грн
Постійні витрати	100 000 грн
Змінні витрати	50 000 грн
Загальновиробничі витрати	60 000 грн
Чистий прибуток	20 000 грн

5. АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Завдання для практичного заняття 5:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

- 1) Аналіз релевантної інформації на підприємстві за критеріями доцільності.
- 2) Характеристика підходів до прийняття управлінських рішень.
- 3) Оптимізація процесу прийняття управлінських рішень.
- 4) Аналіз типових варіантів при прийнятті альтернативних рішень.

2. Складіть глосарій термінів: управлінське рішення, обмеження, ймовірність, невизначеність.

3. Вправи для виконання.

Вправа для виконання 1. Фірма має у своєму розпорядженні вільне в даний час устаткування. Його можна використовувати трьома способами: продати, здати в оренду, використовувати в альтернативному проекті.

обладнання можна продати за 92 000 грн. після проведення демонтажу та перед монтажної підготовки вартістю 7 000 грн. ;

обладнання можна здати в оренду строком 10 років зі щорічними орендними платежами в кінці року в розмірі 10 000 грн., але дохід від операції снизится на 10%;

чистий дисконтований дохід альтернативного проекту, в якому планується задіяти дане обладнання на протязі 2 років – за кожен рік 34 000 грн.

якщо здійснювати проект, не використовуючи обладнання, то його реалізаційна вартість знизиться на 3 000 грн.

Визначити найвигідніший з цих способів для підприємства.

Вправа для виконання 2. Виробнича собівартість одиниці продукції підприємства становить 70 грн, змінні витрати 45 грн, а її ціна реалізації 110 грн. Підприємство отримало замовлення на виробництво й реалізацію 1000 одиниць за ціною 60 грн.

Визначити прибуток підприємства.

Вправа для виконання 3. Підприємство видобуває та виробляє торф у брикетах. Це підприємство за розмірами 3 в Україні, всього таких підприємств

Визначити, які наслідки будуть, якщо закрити підприємство.

Вправа для виконання 4. На підприємстві заробітна плата працівників залежить від кількості виробленої продукції. Останнім часом, заробітна плата таких робітників знизилась.

Запропонувати варіанти мотивування працівників на підприємстві.

6. АНАЛІЗ БЕЗЗБИТКОВОСТІ (CVP-АНАЛІЗ)

Завдання для практичного заняття 6:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

- 1) Аналіз та оцінка ме беззбитковості.
- 2) Динамічний аналіз беззбитковості виробництва.
- 3) Особливості проведення аналізу беззбитковості.
- 4) Оптимізація асортимента продукції та взаємозв'язок з точкою беззбитковості.

2. Складіть глосарій термінів: операційна активність, точка беззбитковості, маринальний дохід, ризик, невизначеність.

3. Вправи для виконання.

Вправа для виконання 1. Визначити запас міцності підприємства, якщо відомо наступне:

- фактичний обсяг продажу становить 1000 одиниць;
- прямі витрати склали 200 грн;
- загальновиробничі витрати становлять 500 грн;
- точка беззбитковості 700 грн;

Вправа для виконання 2. Розрахувати операційний важіль, якщо:

- прибуток підприємства склав 12 000 грн;
- маржинальний дохід 24 000 грн;
- точка беззбитковості 1 000 грн;
- фактичний обсяг продажу склав 2 300 грн;
- загальні витрати склали 6 000 грн.

Вправа для виконання 3. Визначити фактори, що впливають на зміну прибутку; витрати та обсяг продажу.

Вправа для виконання 4. Визначити які існують ризики на сільськогосподарському підприємстві.

Вправа для виконання 5. Навести приклади невизначеності на підприємстві.

7. БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Завдання для практичного заняття 7:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

- 1) Бюджетування в системі фінансового планування.
- 2) Основні етапи впровадження системи бюджетування на підприємстві.
- 3) Необхідність бюджетування діяльності суб'єктів господарювання.

2. Складіть глосарій термінів: бюджетування, бюджет закупівлі, бюджет накладних витрат, бюджет собівартості реалізованої продукції, прогнозний баланс підприємства.

3. Складіть таблицю, використовуючи лекційний матеріал та запропоновані інформаційні джерела до розділу 7.

Тип бюджету	Характеристика
Бюджети, побудовані за принципом «знизу вгору» і «зверху вниз»	
Довгострокові і короткострокові бюджети	
Безперервні (ковзні) бюджети	
Постатейний бюджет	
Бюджети з тимчасовим періодом	
Статичні і гнучкі бюджети	
Недосяжні і неприйнятні бюджети	

8. ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ З ЦІНОУТВОРЕННЯ

Завдання для практичного заняття 8:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

- 1) Прийняття рішень по ціноутворенню.
- 2) Вимоги до критеріїв прийняття управлінських рішень.
- 3) Обґрунтування рішення щодо ціноутворення.
- 4) Оподаткування та ціноутворення на підприємстві.

2. Складіть глосарій термінів: ціноутворення, цільове ціноутворення, критичний обсяг виробництва.

3. Вправи для виконання.

Вправа для виконання 1. Продавець виконує роботи для компанії, яка є залежною. По контрольованій операції є наступні дані: Виручка (чистий дохід) Продавця: 120 000 тис. грн.; Собівартість операції: 115 000 тис. грн; Прибуток: 5 000 тис. грн (120 000 – 115 000); Рентабельність витрат: 4,35% (5 000/115 000)2. Продавець також виконував роботи для незалежних компаній. По операціям з незалежними компаніями є наступні дані:

Виручка (чистий дохід), тис. грн	Собівартість операції, тис. грн	Валовий прибуток по операції, тис. грн (гр.1 – гр.2)	Рентабельність витрат (гр. 3 : гр. 2)
1	2	3	4
20 060	17 000	3 060	18%
10 000	8 000	2 000	25%
6900	6 000	900	15%
7 000	4 000	3 000	75%

Необхідно:

1. Визначити ринковий інтервал рентабельності витрат
2. Розрахувати мінімальне значення ринкового діапазону рентабельності витрат
3. Розрахувати максимальне значення ринкового діапазону рентабельності

9. СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

Завдання для практичного заняття 9:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

- 1) Стратегічний менеджмент та управлінський облік.
- 2) Сутність і концептуальна межа управлінського обліку.
- 3) Стратегічний управлінський облік як система інформаційної підтримки підприємства.
- 4) Управлінський облік в системі стратегічного управління.
- 5) Методи управлінського обліку та їх практичне значення.

2. Складіть таблицю використовуючи лекційний матеріал до розділу

9:

Компанія	Місія	Стратегія
Ford Motor		
IBM		
Walt Disney		
Cocacola		
Pepsi		
Fanta		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавча

1. Кодекс України «Про адміністративні порушення» від 07.12.1984 р. № 8073-X із змінами та доповненнями [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
2. Закон України від 16.11.2018 N 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобовязань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99 р. №291
4. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобовязань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.99 р. № 291
5. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] Режим доступу:
http://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/natsionalni-polozhennya-standarti-bukhgalterskogo-obliku?app_id=24

Додаткова

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: Навч. посібник. - 2-ге вид. - К.: ЦУЛ, 2009. - 440с.
2. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник/ За ред. Ф.Ф. Бутинця. - 2-ге вид., перероб. і доп. - Ж.: Рута, 2002. - 480с.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. – Управлінський облік: Підручник. – Київ: «Центр учбової літератури», 2018. – 534 с.
4. Карпенко О. В., Карпенко Д. В. Управлінський облік: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 296 с.
5. Лень В.С. Управлінський облік : підручник / В.С. Лень. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. — 328 с.

6. Управлінський облік: Підручник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній, А. І. Ясінська, Т. І. Воскресенська. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 340 с.
7. Управлінський облік: Навч. посібник/ В.Д. Зелікман, І.М. Ізвекова, Р.Б. Сокольська та ін. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – 198 с.
8. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Учебн. пособие для вузов / Пер. с англ. под ред. Н.Д. Эриашвили; Предисловие проф. П.С. Безруких. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 783 с.
9. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підруч. для студ. вищ. навч. закл – К.: Книга, 2004. - 544 с.
10. Палий В.Ф. Основы калькулирования. – М.:Финансы и статистика, 1987. – 288 с.
11. Панков Д.А. Основы теории и методики управленческого бухгалтерского учета. – Мн.: ООО “Профит”, 1995. -- 100 с.
12. Пушкар М.С. Управлінський облік – Тернопіль, “Поліграфіст” ЛТД, 1995 – 164 с.
13. Скоун Т. Управленческий учет / Пер. с англ. под ред. Н.Д. Эриашвили. – М: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 179 с.
14. Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект: Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 416 с.

Розробник: д.е.н., доцент Зоріна О.А.